

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-80М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни
«ЕКСПЕРТОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННП
Протокол № 05 від «10» грудня 2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Експертологія» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної форми навчання [Електронне видання] / Давидюк П. П. – Рівне : НУВГП, 2020. – 15 с.

Укладач: Давидюк П. П., старший викладач кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Кафарський В. І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності
081 «Право»

Швець О. М.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	5
1.1. Опис навчальної дисципліни	5
1.2. Тематика практичних занять	7
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	8
1.4. Критерії та шкала оцінювання	8
2. Плани практичних занять	10
3. Самостійна робота студентів	12
4. Рекомендована література	13

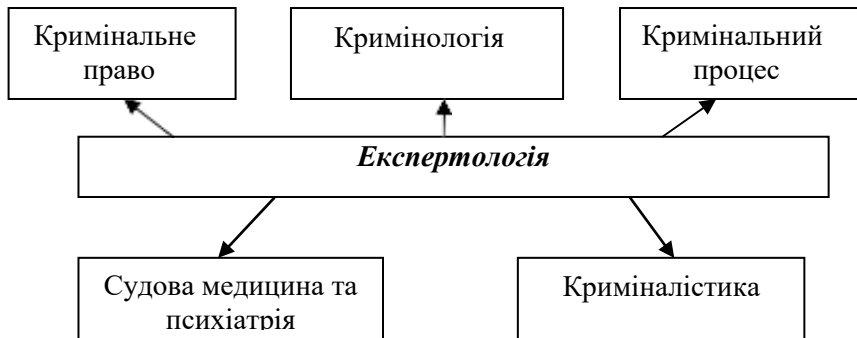
Передмова

Навчальна дисципліна «Експертологія» – прикладна юридична наука, що за своєю генезою і загальним об'єктом (діяльність із виявлення і розслідування злочинів та судового провадження щодо них) та предметом (закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів) дослідження належить до циклу наук кримінального циклу. Це опосередкований засіб доказування, сутність якого полягає в тому, що уповноважена процесуальним законом особа доручає судовому експерту вирішити поставлені перед ним питання, а судовий експерт, користуючись своїми спеціальними знаннями, проводить дослідження наданих йому матеріалів і надає висновок, який використовується в якості джерела доказів у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судових процесах, у справах про адміністративні правопорушення, а також у виконавчому провадженні.

Предметом навчальної дисципліни «Експертологія» є діяльність слідчого з призначення судових експертиз і використання експертних висновків під час розслідування злочинів.

Взаємозв'язки навчальної дисципліни «Експертологія» з іншими дисциплінами робочого плану, які передують її вивченню та які спираються на її вивчення, представлені наступною схемою.

Структурно-логічна схема дисципліни «Експертологія»

Мета та завдання дисципліни

Метою вивчення дисципліни *«Експертологія»* є набуття студентами ґрунтовних знань та практично освоєних навиків і умінь, пов'язаних із залученням судових експертів різних спеціальностей під час досудового розслідування кримінальних справ; взаємодією слідчого з експертними установами та експертами на етапі підготовки та проведення судової експертизи; із загальними правилами оцінки висновків експертів.

Основними завданнями вивчення дисципліни *«Експертологія»* є:

1) ознайомити студентів з необхідними законодавством, методичними посібниками системи Мін'юсту України щодо методик окремих видів експертиз, спеціальною літературою, прищепити вміння працювати з ними;

2) навчити використовувати її зміст при вирішенні конкретних ситуацій (слідчих, експертних) та правових питань; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці;

3) закласти навики складання постанов про залучення експерта та доручення йому проведення основної, додаткової, повторної, комісійної, комплексної судової експертизи в експертній установі та поза експертною установою;

4) закласти навики процесуального оформлення, упакування, направлення об'єктів дослідження на експертизу;

5) закласти навики відібрання експериментальних зразків для порівняльного дослідження.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Під час вивчення курсу «Експертологія», зокрема на практичних заняттях, майбутні фахівці в галузі права вивчають та досліджують закономірності і механізми діяльності суб'єктів судово-експертної діяльності, які на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла здійснюють дослідження об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Під час вивчення дисципліни в здобувачів вищої освіти розвиваємо soft skills: грамотність, комунікаційні якості, здатність логічно обґрунтовувати позицію, загальнокультурна грамотність, навички письмового і усного спілкування, уміння слухати і запитувати, формування власної думки та прийняття рішення, ініціативність та інші.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**:

- теоретичні, процесуальні та організаційні засади провадження судових експертиз;
- поняття судової експертизи, експертного дослідження, судово-експертної діяльності, судової експертології;
- класифікацію судових експертиз за предметним та процесуально-організаційними критеріями;
- місце судової експертизи в системі форм використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві;
- процесуальний статус і зміст діяльності експерта і спеціаліста;
- підстави та межі юридичної відповідальності експерта за порушення чинного законодавства;
- систему експертних установ України та зарубіжних держав, їх правовий статус, завдання і функції, організацію діяльності;

– процедуру і порядок отримання зразків для порівняльного дослідження (вільних, умовно вільних, експериментальних);

– види експертних завдань та технології експертних досліджень;

– структуру та стадії загальної експертної методики та експертних методик різних видів;

– законодавство України про атестацію та реєстрацію експертних методик;

– структуру та вимоги до висновку експерта як документа за результатами експертного дослідження; порядок оформлення результатів експертних досліджень;

– загальні правила оцінки висновку експерта;

– об'єкти дослідження та завдання окремих видів криміналістичних, технологічних, технічних, товарознавчих, мистецтвознавчих експертиз, експертиз речовин та матеріалів тощо;

особливості оцінки висновку експерта за окремими видами.

Вміти :

– аналізувати положення КПК України, ЗУ «Про судову експертизу», нормативних актів Мініюсту щодо судово-експертної діяльності, а також щодо призначення і проведення судових експертиз;

– складати постанови про залучення експерта та доручення йому проведення основної, додаткової, повторної, комісійної, комплексної судової експертизи в експертній установі та поза експертною установою;

– готувати матеріали для експертиз – відбирати (одержувати), оформлювати, упаковувати, направляти об'єкти дослідження на експертизу;

– володіти навиками виявлення, вилучення (вільних) та відібрання експериментальних зразків для порівняльного дослідження;

– вміти використовувати довідково-допоміжні криміналістичні обліки;

– виявляти недоліки та упущення, допущені під час призначення судових експертиз та оцінки висновку експерта;

– використовувати способи та методи, розроблені відповідними галузями криміналістичної техніки та іншими галузями знань для оцінки висновку експерта на предмет використання сучасних методик, повноти та достовірності результатів дослідження;

– правильно орієнтуватись у застосуванні експертних методик;

– вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;

застосовувати для самостійної дослідницької діяльності набуті теоретичні знання та навички роботи з технічними засобами.

1.2 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
Змістовий модуль І		
<i>Методи загальної судової експертології</i>		
1	Предмет та об'єкт судових експертиз	2
2	Підготовка та призначення судових експертиз	2
3	Ідентифікація в судовій експертизі. Загальні положення методики проведення судових експертиз	2
4	Висновок експерта і його оцінка судом. Почеркознавча експертиза	2
Змістовий модуль ІІ		
<i>Криміналістична техніка</i>		
5	Техніко-криміналістична експертиза документів (ТЕД)	2
6	Криміналістична експертиза матеріалів і речовин	2
7	Балістична експертиза	2
8	Трасологічна експертиза	2
Разом		16

1.3 Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях, участь в обговоренні проблемних питань, оцінки розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Експертологія» є: повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни; глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку; характер відповідей на поставленні питання (чіткість, лаконічність, послідовність тощо).

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основні методи оцінювання:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за: виконання рефератів, есе дослідницького характеру, написання наукових тез за темою курсу. Тему дослідницької роботи можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем.Dodatkowe бали студентам також можуть бути зараховані за конкретні пропозиції з удосконалення змісту навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	<i>для екзамену</i>
90–100	відмінно
82–89	добре
74–81	
64–73	задовільно
60–63	
35–59	
0–34	не задовільно

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Змістовий модуль 1

Методи загальної судової експертології

Тема 1. Предмет та об'єкти судових експертиз

План

1. Об'єкт і предмет загальної теорії судової експертології.
2. Суб'єкти загальної теорії судової експертології.
3. Методи загальної теорії судової експертології.
4. Функції загальної теорії судової експертології

Тема 2. Підготовка та призначення судових експертиз

План

1. Судово-експертна діяльність та її особливості.
2. Суб'єкти судово-експертної діяльності та їх види.
3. Обов'язки, права та відповідальність судового експерта. Кримінальна та дисциплінарна відповідальність експерта.
4. Взаємодія експерта з суб'єктом, що призначив судову експертизу.
5. Принципи судово-експертної діяльності. Система державних експертних установ.
6. Науково-методичне та організаційно-управлінське забезпечення проведення судових експертиз.

Тема 3. Ідентифікація в судовій експертизі. Загальні положення методики проведення судових експертиз

План

1. Порядок залучення експерта і проведення судових експертиз на досудовому слідстві та під час судового розгляду.
2. Процесуальні, організаційні та тактичні засади підготовки судової експерти та залучення судового експерта.
3. Специфіка проведення додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертизи.
4. Загальні правила підготовки об'єктів та матеріалів для проведення судової експертизи та правила їх оформлення та направлення.

5. Визначення предмета судової експертизи. Методичні основи проведення експертного дослідження

Тема 4. Висновок експерта і його оцінка судом. Почеркознавча експертиза

План

1. Висновок експерта: сутність, структура, зміст.
2. Форми та види висновків експерта.
3. Висновок експерта як джерело судового доказу.
4. Почеркознавча експертиза як окремий вид криміналістичних експертиз.

Змістовий модуль II *Криміналістична техніка*

Тема 5. Техніко-криміналістична експертиза документів (ТЕД)

План

1. Предмет ТЕД.
2. Об'єкти ТЕД.
3. Завдання ТЕД.
4. Види ТЕД.

Тема 6. Криміналістична експертиза матеріалів і речовин

План

1. Експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.
2. Експертиза металів та сплавів. Експертиза лаків, фарб і покриттів.
3. Експертиза нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів.
4. Фармацевтична та фармакологічна експертиза. Експертиза волокон, волокнистих матеріалів та виробів з них.
5. Експертиза пластмас і полімерів.
6. Експертиза рідин, що містять спирт.

Тема 7. Балістична експертиза

План

1. Поняття та об'єкти балістичної експертизи.
2. Завдання, які вирішує балістична експертиза.
3. Перелік запитань, які можуть ставитися перед виконавцями балістичної експертизи.
4. Суб'єкти виконання балістичної експертизи.

Тема 8. Трасологічна експертиза

План

1. Поняття та об'єкти трасологічної експертизи.
2. Завдання трасологічної експертизи.
3. Класифікація трасологічної експертизи.
4. Суб'єкти виконання трасологічної експертизи.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Для цілеспрямованої участі у навчальному процесі студенти повинні регулярно самостійно готуватися до аудиторних занять з навчальної дисципліни «Експертологія» і добре уявляти собі основні види занять з цієї спеціальної дисципліни.

Самостійну роботу варто починати з вивчення тексту лекції, потім почитати й законспектувати в зошиті з підготовки до практичних відповідний матеріал підручника та інших джерел. Читати треба уважно, всебічно та критично аналізувати прочитане.

Перелік рекомендованої літератури не є вичерпним. Здобувачі вищої освіти можуть опановувати й інші джерела, у тому числі статті, що публікуються у сучасних юридичних виданнях.

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни «Експертологія» – засвоїти в повному обсязі навчальну програму і сформувати самостійність як особистісну рису та важливу професійну якість, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

До основних форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни “*Експертологія*” належать такі:

- опрацювання лекційного матеріалу, обов’язкових і додаткових наукових літературних джерел;
- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до різних форм поточного контролю;
- пошук та огляд літературних джерел за поданою проблематикою;
- написання наукових робіт за поданою проблематикою;
- аналітичний розгляд наукових публікацій;

Студенти перевіряють рівень засвоєння знань самостійно, відповідаючи на питання для самоконтролю. Разом з опануванням базових теоретичних знань слід також вивчати і аналізувати практику їх реалізації, формувати навички встановлення динаміки подій. Розв’язуючи завдання, здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати вміння самостійно аналізувати конкретні ситуації, аргументовано відповідати на поставлені питання, посилаючись на відповідні нормативні акти. Відповіді повинні бути повні, обґрунтовані.

4. Рекомендована література

Базова:

1. Аверьянова Т. В., Статкус В. Ф. Практическое руководство по производству судебных экспертиз для экспертов и специалистов. М. : Юрайт, 2011. 736 с.
2. Бараняк В. М., Сибірна Р. І. Судові експертизи: курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 168 с.
3. Експертизи в судовій практиці / За заг. ред. В. Г. Гончаренка. К. : Юрінком Інтер, 2010. 386 с.
4. Клименко Н. І. Судова експертологія: Курс лекцій : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 528 с.

5. Криміналістика : підручник / Кол. авт. : В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, І. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Х. : Право, 2008. 736 с.

6. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Х. : Право, 2016. 928 с.

7. Сегай М. Я. Судова експертологія: Курс лекцій : навчальний посібник. К., 2007. 528 с.

8. Сибірна Р. І., Бараняк В. М., Бурий О. А., Пряхін Є. В., Дуфенюк О. М., Безхлібник Р. М., Марко С. І. Судова експертологія у кримінальному судочинстві: Посібник для працівників підрозділів дізнання та досудового слідства органів внутрішніх справ. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. 88 с.

9. Тактика використання спеціальних знань у формі судової експертизи у процесі розслідування і розкриття злочинів / за заг. ред. В. О. Комахи. Чернівці : Золоті литаври, 2004. 339 с.

10. Щербаковський М. Г. Призначення та провадження судових експертиз. Х. : Фактор, 2011. 400 с.

Допоміжна:

11. Біленчук П. Д., Курко М. Н., Стахівський С. М. Судові експертизи : довідник. К., 1997. 48 с.

12. Калужна О. М. Науковий підхід до розуміння відмови експерта від давання висновку. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2015. Вип. 15. С.15–22.

13. Калужна О. М. Фактичні підстави проведення судової експертизи в кримінальному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2016, Серія ПРАВО. Випуск 36. Том 2. С. 130–137.

14. Коваленко Є. Г. Наукові засади кримінально-процесуального доказування. К. : Юрінком Інтер, 2011. 448 с.

15. Моїсєєв О. М. Висновок експерта в контексті взаємодії процесуальних суб'єктів. Донецьк : Норд-прес, 2007. 188 с.

16. Настільна книга слідчого / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Ін Юре, 2007. 728 с.

17. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 12 грудня 2011 року № 3505/5.

18. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України №8 від 30 травня 1997 р. *Вісник Верховного Суду України*. 1997. №3 (5).

19. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.94 №4038-ХІІ в редакції від 17.05.2012 р.

20. Шерстюк В.Н. Класифікація судових експертиз. *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики*. Харків : Право, 2002. Вип. 2. С.88–94.

Інформаційні ресурси:

21. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

22. Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ. URL: <http://scourt.gov.ua>

23. Головне управління державної служби України. URL: <http://www.guds.gov.ua>

24. Державна пенітенціарна служба України. URL: <http://www.kvs.gov.ua>

25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>

26. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

27. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua>